

Майстренко Л. В.

<https://orcid.org/0000-0003-4026-699X>

Національний університет «Одеська політехніка»

Драпалюк К. І.

<https://orcid.org/0000-0002-0264-5596>

Одеський державний університет внутрішніх справ

Старчик О. О.

<https://orcid.org/0009-0003-2988-2297>

Одеський державний університет внутрішніх справ

КОМУНІКАТИВНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено теоретичному осмисленню комунікативних вимірів сучасної англійської мови в умовах інтенсивних міжкультурних контактів, постійної перекладної медіації та дискурсивної гібридизації. Аргументовано, що опис англійської реальності, обмежений формально-структурними характеристиками, є недостатнім, оскільки смисл конструюється у взаємодії мовця, адресата й контексту та залежить від когнітивної обробки, інтенціональності й прагматичної адаптації. Акцентовано на внутрішній суперечності між нормативністю стандартної англійської, варіативністю реального мовлення та перекладною трансформацією смислів, що посилюється в перекладному дискурсі через неминучу когнітивну й прагматичну реконфігурацію повідомлення. На підставі сучасних когнітивних, прагматичних і дискурсивних концепцій окреслено дефініційну проблему терміна «комунікативні виміри» та запропоновано авторське визначення як сукупності когнітивних, прагматичних, дискурсивних і соціокультурних параметрів мовлення, які забезпечують реалізацію комунікативного наміру в конкретному контексті взаємодії з урахуванням нормативної регуляції та перекладної медіації. Показано, що мовленнєвий бар'єр постає як когнітивно-комунікативний збій, зумовлений перевантаженням робочої пам'яті, надмірним моніторингом форми та розривом між інтенцією й доступними засобами вербалізації; обґрунтовано механізми його зняття через автоматизацію схем і переорієнтацію контролю на смисл. Проаналізовано імпліцитність, інференцію, фреймування й категоризацію як дискурсивні інструменти сучасної англійської мови та окреслено перекладний дискурс як простір комунікативної реконструкції, зміщення прагматичних акцентів і компенсації втрат. Визначено перспективи подальших студій: жанрові моделі комунікативних вимірів, корпусно-дискурсивні дослідження та аналіз перекладних когнітивних зсувів. Ілюстративний матеріал подано прикладами рівня B2, що демонструють прагматичне пом'якшення, контекстуальну релевантність і метакомунікативне керування інтерпретацією.

Ключові слова: сучасна англійська мова, комунікативні виміри, когнітивно-прагматичний аналіз, дискурс, мовна норма і варіативність, мовленнєвий бар'єр, інференція та фреймування, перекладний дискурс.

Постановка проблеми. У сучасних лінгвістичних студіях англійська мова постає як глобальна комунікативна система, що функціонує в умовах інтенсивних міжкультурних контактів, постійної перекладної медіації та дискурсивної гібридизації. Такий статус англійської мови зумовлює її активне використання в багатомовних і багатокультурних комунікативних просторах, де мов-

лення формується не лише відповідно до внутрішньосистемних норм, а й під впливом когнітивних, прагматичних і соціокультурних чинників. У цих умовах дедалі менш достатнім виявляється опис мовної реальності виключно крізь призму структурних характеристик, що актуалізує необхідність осмислення передусім комунікативно-когнітивних вимірів мовлення.

Проблемність сучасного стану англомовної комунікації полягає в наявності внутрішньої суперечності між нормативністю мовної системи, варіативністю реального мовлення та перекладною трансформацією смислів. Мовна норма, зафіксована в описах стандартної англійської, дедалі частіше вступає в напружені відношення з живими комунікативними практиками, для яких характерні редукція, імпліцитність, прагматична компресія та контекстуальна залежність. У перекладному дискурсі ця суперечність ускладнюється ще більше, оскільки смисли зазнають неминучої когнітивної та прагматичної реконфігурації в процесі міжмовної інтерпретації.

У зв'язку з цим постає проблема актуального дефініювання поняття «комунікативні виміри» відповідно до реалій XXI століття. Водночас сучасні умови глобалізованої комунікації потребують розширення цього понятійного апарату з урахуванням когнітивних процесів, дискурсивної множинності та перекладної медіації. Саме тому термін «комунікативні виміри» доцільно розглядати як інтегративний аналітичний інструмент, здатний об'єднати структурні, когнітивні, прагматичні та дискурсивні параметри мовлення в єдину модель аналізу сучасної англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Класичні підходи до комунікації, започатковані в працях Делла Гаймза, Майкла Александра Кірквуда Галлідея, Тейуна ван Дейка та Герберта Кларка, заклали теоретичні засади розуміння мовлення як соціально зумовленої, функціональної та інтерактивної діяльності. Сучасне мовознавство характеризується стійким переходом від формально-структурного аналізу мовної системи до дискурсивно-комунікативного осмислення мовлення як процесу соціальної взаємодії. І якщо структурні підходи зосереджувалися переважно на описі фонологічних, морфологічних і синтаксичних одиниць, то комунікативна парадигма акцентує увагу на функціонуванні мови в реальних умовах спілкування, де значення формується у взаємодії мовця, адресата та контексту [28]. Теоретичне обґрунтування цього мовознавчого напрямку почалося із запровадження поняття *комунікативна парадигма (communicative competence)*, запропонованого Деллом Гаймзом. На противагу вузькому розумінню мовної компетенції як знання граматичних правил, Нумес наголошував на здатності мовця адекватно використовувати мовні ресурси відповідно до соціальних норм, комунікативних цілей і конкретної ситуації спілкування [18, с. 269–270]. Звідси комунікативна компетент-

ність охоплює не лише коректність висловлювання, а й його доречність, прийнятність та ефективність у певному дискурсивному середовищі. Подальший розвиток комунікативної парадигми пов'язаний із функціонально-системним підходом М. А. К. Геллідея, у межах якого мова розглядається як ресурс для конструювання значень у соціальному контексті. Учений виокремлює три метафункції мови – ідеаційну, міжособистісну та текстову, – які спільно забезпечують реалізацію комунікативного акту [14]. Такий підхід дозволяє аналізувати мовлення не як лінійну послідовність форм, а як багатовимірний процес створення смислу.

У цілому, в наш час комунікативна парадигма заклала теоретичні основи для розуміння мови як динамічної системи, зорієнтованої на смислотворення, інтенціональність і соціальну взаємодію. Саме в межах цієї парадигми постає можливість подальшого осмислення комунікативних вимірів сучасної англійської мови як багаторівневої і когнітивно зумовленої системи.

У межах сучасної комунікативної парадигми мовлення розглядається не як механічна реалізація граматичних структур, а як результат складної когнітивної обробки інформації, що передбачає концептуалізацію змісту, формування комунікативного наміру та його прагматичну адаптацію до конкретної ситуації спілкування. Такий підхід зміщує фокус аналізу з формальних характеристик висловлювання на процеси породження та інтерпретації смислу, які відбуваються у свідомості учасників комунікації [20].

Когнітивний вимір мовлення охоплює операції відбору релевантної інформації, її структурування та вербалізації відповідно до ментальних моделей мовця [11]. У цьому сенсі мовлення постає як динамічний процес узгодження внутрішніх когнітивних репрезентацій із зовнішнім комунікативним контекстом. Як зазначає Віллем Йоганнес Марія Левелт, продукування мовлення є багаторівневим процесом, що включає етапи концептуалізації, формулювання та артикуляції, причому саме концептуальний рівень визначає зміст і спрямованість висловлювання [21].

Прагматичний вимір мовлення тісно пов'язаний із категорією інтенціональності, тобто спрямованості висловлювання на досягнення певної комунікативної мети. Класичну теоретичну основу цього підходу закладено в працях Герберта Пола Грайса, який сформулював принцип кооперації та систему комунікативних максим, що регулюють процес інтерпретації висловлювань

[13]. Згідно з Grice, мовці рідко вербалізують усі смисли експліцитно; значна частина інформації відновлюється адресатом шляхом інференції.

Подальший розвиток прагматичного аналізу мовлення пов'язаний із теорією релевантності теорією релевантності Дена Спербера та Дейрдри Вілсон, які розглядають комунікацію як когнітивний процес оптимізації зусиль і результатів [30]. Згідно з цією теорією, адресат інтерпретує висловлювання, виходячи з припущення про його релевантність, тобто прагне отримати максимальний когнітивний ефект за мінімальних обробних зусиль. У цьому контексті особливої ваги набувають імпліцитні значення, підтексти та непрямі мовленнєві акти.

Тісно пов'язаним із інференцією є поняття *пресупозиції*, яке охоплює фонові знання та припущення, спільні для мовця й адресата. Як зазначає Стівен Левінсон, пресупозиції становлять важливий елемент прагматичної організації дискурсу, оскільки вони визначають, яка інформація вважається вже відомою і не потребує додаткового пояснення [23]. Наприклад, у висловлюванні *She stopped working there last year* пресупонується факт, що особа раніше працювала в зазначеному місці, хоча це прямо не вербалізується.

Когнітивний і прагматичний виміри мовлення взаємодіють також у процесі міжособистісної координації, що детально аналізується в працях Г. Кларка. Учений розглядає комунікацію як спільну діяльність, у межах якої учасники постійно узгоджують значення, інтенції та інтерпретації [9]. Названий ним підхід дозволяє пояснити гнучкість сучасної англійської мови, здатної ефективно функціонувати в умовах високої контекстуальної залежності та дискурсивної варіативності. У цілому, когнітивний і прагматичний виміри мовлення становлять ключові компоненти комунікативних вимірів сучасної англійської мови. Вони забезпечують перехід від формальної мовної структури до смислової, інтенціонально зорієнтованої комунікації, у якій значення постає як результат когнітивної інтерпретації та прагматичного узгодження між учасниками мовленнєвої взаємодії.

У сучасному перекладознавстві переклад дедалі виразніше осмислюється не як операція формальної заміни мовних кодів, а як форма *інтерпретативної комунікації*, що розгортається в межах окремого дискурсивного простору. Такий підхід, досліджений Джеремі Мандеєм, відображає загальну тенденцію гуманітарних наук XXI століття до переосмислення перекладу як

соціально, когнітивно та прагматично зумовленої діяльності, спрямованої на реконструкцію смислу, а не на механічне відтворення мовної форми [25]. Інші дослідники наголошують, що перекладний дискурс формується на перетині кількох комунікативних систем – мови оригіналу, мови перекладу та контексту приймаючої культури. У цьому сенсі перекладач постає як активний учасник комунікації, який здійснює інтерпретацію вихідного повідомлення з урахуванням комунікативних намірів автора, очікувань адресата та дискурсивних конвенцій (Крістіна Шеффнер) [28]. Саме тому адекватність перекладу в сучасних студіях дедалі частіше оцінюється з позицій прагматичної й дискурсивної відповідності, а не виключно лексико-граматичної еквівалентності.

Особливого значення в цьому контексті набуває проблема перекладної адаптації комунікативних намірів. За Б. Хатімом і І. Мейсоном, переклад є формою міжкультурної комунікації, де ключову роль відіграє аналіз дискурсу, а не формальна мовна відповідність [15]. Комунікативний намір автора в перекладі не переноситься автоматично, а реконструюється з урахуванням іншої мовної картини світу та іншої системи прагматичних очікувань. Подібний функціонально-прагматичний підхід послідовно розвиває Мона Бейкер, яка у своїх пізніших працях розглядає переклад як форму дискурсивного посередництва, що передбачає активну роботу з імпліцитними значеннями, пресупозиціями та інференціями [5]. На її думку, перекладний текст є результатом когнітивного вибору між альтернативними інтерпретаціями, а отже, виступає самостійною комунікативною одиницею в межах ширшого соціального дискурсу.

У сучасних англійських дослідженнях також підкреслюється, що перекладний дискурс функціонує в умовах підвищеної комунікативної чутливості до контексту. Як зазначає Ентоні Пім, переклад у XXI столітті слід розглядати як діяльність, спрямовану на забезпечення ефективної міжкультурної комунікації, де ключову роль відіграє не формальна точність, а досягнення комунікативної релевантності [26]. Це особливо актуально для сучасної англійської мови, яка часто виступає мовою-посередником у глобальних комунікативних процесах.

Отже, перекладний дискурс постає як самостійний комунікативний простір, у якому взаємодіють когнітивні, прагматичні та дискурсивні виміри мовлення. Переклад у цьому просторі є не вторинною операцією щодо оригіналу, а повно-

цінним актом інтерпретативної комунікації, що органічно інтегрується в концепцію комунікативних вимірів сучасної англійської мови.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування поняття «комунікативні виміри» сучасної англійської мови та визначення його аналітичного потенціалу для опису мовлення в умовах міжкультурної взаємодії, дискурсивної варіативності й перекладної медіації. У роботі уточнюються когнітивні, прагматичні та дискурсивні засади осмислення комунікації й пропонується авторське визначення комунікативних вимірів як сукупності параметрів, що забезпечують реалізацію комунікативного наміру з урахуванням норми та перекладної реконфігурації смислу. Також окреслюються мовленнєвий бар'єр як когнітивно-комунікативний збій і механізми його зняття через автоматизацію мовленнєвих схем та переорієнтацію контролю з форми на смисл. Окрему увагу приділено імпліцитності, інференції, фреймуванню й категоризації як інструментам керування інтерпретацією та перекладному дискурсу як простору прагматичних зміщень і компенсації комунікативних втрат.

Виклад основного матеріалу. У лінгвістиці початку XXI століття дедалі послідовніше утверджується розуміння мовлення як багатовимірного явища, що не зводиться до формально-структурної організації мовної системи. Хоча термін «комунікативні виміри» не має усталеного дефініційного статусу, сама ідея багаторівневості комунікації концептуально закріплена в сучасних когнітивних, прагматичних і дискурсивних теоріях мови, які акцентують взаємодію мовної форми, когнітивних процесів і соціального контексту.

У межах когнітивної лінгвістики мова трактується як інструмент концептуалізації досвіду, а мовлення – як результат ментальної обробки інформації. У пізніших працях R. Langacker мова описується як динамічна символічна система, у якій граматичні та лексичні структури відображають процеси профілювання, фокусування та когнітивного структурування значення [20, с. 1–7; 19, с. 23–28]. Такий підхід фактично вводить когнітивний вимір комунікації, у межах якого значення не «міститься» в мовній формі, а формується в процесі концептуалізації мовцем і реконструюється адресатом.

Прагматичний вимір мовлення в сучасних дослідженнях пов'язується з інтенціональністю, інференцією та контекстуальною зумовленістю значення. У новіших виданнях С. Левінсона наголошується, що мовлення є цілеспрямованою

діяльністю, у якій комунікативний намір реалізується через поєднання експліцитно виражених і імпліцитних смислів [23, с. 3–12, 83–91]. Значення висловлювання, за С. Левінсоном, формується в процесі прагматичної інтерпретації, що спирається на спільні знання, пресупозиції та очікування учасників комунікації. У такий спосіб прагматичні параметри мовлення постають як самостійний вимір, який не може бути пояснений семантично або граматично.

Дискурсивний вимір комунікації розгортається в сучасних соціокогнітивних теоріях дискурсу. У працях Т. ван Дейка останнього десятиліття дискурс розглядається як форма соціальної практики, у якій текстові структури, когнітивні моделі та соціальні контексти взаємодіють у межах конкретних комунікативних ситуацій [31, с. 112–118]. Такий підхід дозволяє трактувати мовлення як дискурсивно організований процес, де когезія, когерентність і жанрові конвенції виконують ключову роль у конструюванні смислу.

Інтегративний характер сучасного розуміння комунікації чітко простежується в прагматично-орієнтованій теорії мовної діяльності Єфа Вершюерена та Яна-Оли Естмана. У своїх пізніших роботах дослідники розглядають комунікацію як процес постійного адаптивного вибору, зумовленого взаємодією когнітивних, соціальних і культурних чинників [32, с. 31–38, 64–71]. Значення при цьому постає як результат адаптації мовних ресурсів до конкретного контексту взаємодії, що фактично поєднує когнітивний, прагматичний і соціокультурний виміри мовлення.

У сучасних умовах функціонування англійської мови як глобального засобу комунікації до зазначених вимірів додаються також нормативний аспект, пов'язаний зі співвідношенням стандартної мовної норми та реального вжитку, і перекладний аспект, що відображає процеси міжмовної та міжкультурної медіації. Сукупність цих чинників унеможливило одновимірний опис мовлення та потребує інтегративного поняття, здатного об'єднати різномірні характеристики сучасної комунікації.

З урахуванням наведених підходів у цій статті пропонується наше авторське визначення поняття «комунікативні виміри» сучасної англійської мови. Комунікативні виміри розуміються як сукупність когнітивних, прагматичних, дискурсивних і соціокультурних параметрів мовлення, що забезпечують реалізацію комунікативного наміру мовця в конкретному контексті взаємодії, включно з нормативною регуляцією та пере-

кладною медіацією. Таке трактування узагальнює сучасні лінгвістичні підходи та дозволяє концептуалізувати мовлення як багаторівневий, динамічний і контекстуально зумовлений процес. Запропоноване трактування комунікативних вимірів узгоджується з сучасними міждисциплінарними підходами до аналізу англійської мови як когнітивно-комунікативної та перекладно опосередкованої системи, представленими, зокрема, у колективній монографії «Англійська мова і література у полілозі культур» [1].

У сучасній англійській мові мовна норма дедалі частіше розглядається не як жорстко фіксований набір правил, а як динамічний регулятор комунікативної прийнятності мовлення. Традиційне уявлення про *standard English* як єдину легітимну форму мовного вжитку поступово поступається підходам, що враховують реальні умови функціонування мови в дискурсивно різноманітних і соціально диференційованих контекстах. У цьому зв'язку ключового значення набуває розмежування між *стандартною мовною нормою* та *комунікативною прийнятністю (communicative acceptability)*.

Як зазначає Д. Крістал у своїх пізніших працях, стандартна англійська мова виконує передусім регулятивну й орієнтаційну функцію, забезпечуючи взаєморозуміння між мовцями різних регіонів і соціальних груп, однак вона не охоплює всі можливі форми ефективної комунікації [10, с. 7–12]. Реальне мовлення значною мірою формується під впливом контексту, жанру та прагматичних настанов, що зумовлює появу варіативних структур, які можуть відхилятися від кодифікованої норми, залишаючись при цьому комунікативно адекватними [8].

У межах концепції комунікативних вимірів мовна норма постає як своєрідна динамічна категорія, що співвідноситься не лише з граматичною правильністю, а й з ефективністю реалізації комунікативного наміру. Висловлювання *I was wondering if you could help me with this* відповідає стандартним граматичним моделям англійської мови, однак його функціональне значення виходить за межі формальної структури: складена форма часу та модальність слугують інструментами прагматичного пом'якшення, що підвищує комунікативну прийнятність висловлювання в конкретному соціальному контексті.

У контексті сучасної англійської мови це означає, що граматично правильне висловлювання не завжди гарантує комунікативний успіх. Наприклад, конструкція *Close the window* є формально

правильною, однак у реальній комунікації частіше реалізується через пом'якшені, прагматично марковані форми на зразок *Could you close the window, please?* або *It's a bit cold in here*, де комунікативний намір передається імпліцитно. Такі приклади ілюструють, що значущим є не лише структурний, а й прагматичний вимір мовлення.

З позицій функціонально-системної лінгвістики сучасна англійська мова демонструє високу гнучкість у реалізації міжособистісної метафункції, що виявляється, зокрема, у виборі модальних засобів, оцінних конструкцій і дискурсивних маркерів. Наприклад, висловлювання *I think this solution might work* відображає не лише фактологічний зміст, а й позицію мовця, ступінь упевненості та готовність до діалогу, що є принципово важливим для комунікативної взаємодії на рівні B2.

Варіативність сучасної англійської мови дедалі частіше розглядається не як відхилення від норми, а як комунікативний ресурс, що забезпечує гнучкість і адаптивність мовлення. У реальних комунікативних практиках поширеними є еліптичні конструкції, редукації, непрямі мовленнєві акти та імпліцитні стратегії, які дозволяють оптимізувати мовленнєву взаємодію та підвищити її ефективність [2; 6].

Еліпсис і редукації слугують засобами економії мовних ресурсів і водночас сигналізують про спільність контексту між учасниками комунікації. Наприклад, висловлювання *It doesn't really make sense in this context* містить узагальнену оцінку, яка не потребує докладного пояснення завдяки наявності спільних когнітивних передумов. Подібні конструкції демонструють, що комунікативна адекватність досягається не за рахунок повноти експлікації, а завдяки точному співвіднесенню мовлення з контекстом.

Непрямі мовленнєві акти також становлять важливий компонент комунікативної варіативності. Вони дозволяють реалізувати інтенцію мовця у формі, що відповідає соціальним нормам ввічливості та міжособистісної дистанції. У межах комунікативних вимірів такі структури розглядаються як показник прагматичної зрілості мовлення, оскільки вони потребують одночасного врахування когнітивного, прагматичного й дискурсивного аспектів комунікації.

Допустимі відхилення від кодифікованої норми, характерні для мовлення рівня B2, у цьому контексті можуть трактуватися як ознака комунікативної зрілості, а не мовної недостатності. Мовець на цьому рівні здатен гнучко варі-

ювати мовні засоби, обираючи між прямими та непрямими формами, розгорнутими й редукованими структурами залежно від комунікативного завдання. Таким чином, варіативність постає не як порушення мовної норми, а як її функціональне розширення в межах реального мовлення.

У рамках комунікативних вимірів сучасної англійської мови мовленнєвий бар'єр доцільно розглядати не як індивідуальну психологічну перешкоду, а як когнітивно-комунікативний феномен, що виникає внаслідок дисбалансу між когнітивними ресурсами мовця, прагматичними очікуваннями та вимогами конкретної комунікативної ситуації. Бар'єр постає як тимчасовий збій у процесі мовленнєвого породження, коли реалізація комунікативного наміру ускладнюється або блокується.

Одним із ключових чинників формування мовленнєвого бар'єру є когнітивне перевантаження робочої пам'яті. Згідно з сучасними моделями робочої пам'яті, мовленнєва діяльність потребує одночасної активації кількох когнітивних процесів: концептуалізації, мовного кодування, моніторингу та контролю результату. У працях Алана Беддлі останнього десятиліття робоча пам'ять розглядається як обмежений ресурс, перевантаження якого призводить до зниження ефективності мовленнєвої обробки, зокрема в умовах підвищеної складності або стресу [3, с. 24–31; 24, с. 85–92]. У таких ситуаціях мовець зосереджується на формальному контролі мовлення, що зменшує доступні ресурси для смислової організації висловлювання.

Другим суттєвим компонентом мовленнєвого бар'єру є т. зв. страх помилки, який у комунікативному вимірі функціонує як прагматичний блокувальник. Сучасні психолінгвістичні дослідження показують, що негативне очікування оцінки з боку адресата активує механізми надмірного самоконтролю, що порушує автоматизовані процеси мовленнєвого продукування [24, с. 43–50]. При таких умовах мовлення перестає бути інструментом взаємодії і починає сприйматися мовцем як об'єкт постійної перевірки, що безпосередньо підсилює бар'єр.

Ще одним структурним чинником мовленнєвого бар'єру є невідповідність між комунікативною інтенцією та доступними мовними засобами її реалізації. У термінах сучасної психолінгвістики це можна описати як розрив між концептуальним рівнем мовлення та рівнем формулювання. Хоча класична модель мовленнєвого породження була запропонована В. Левелтом, у пізніших узагаль-

неннях підкреслюється, що саме неузгодженість між задумом і мовною формою є однією з головних причин комунікативних збоїв [22, с. 5–11]. У такому випадку бар'єр виникає не через відсутність смислу, а через труднощі його вербалізації.

У межах когнітивно-комунікативного підходу можливе зняття мовленнєвого бар'єру, що розглядається не як усунення психологічної тривоги, а як перебудова механізмів мовленнєвого контролю. Центральним процесом у цьому контексті є автоматизація мовленнєвих схем, що дозволяє зменшити навантаження на робочу пам'ять і перенести частину мовленнєвих операцій на рівень процедурного знання. Автоматизовані мовні патерни функціонують як готові когнітивні блоки, які активуються без свідомого контролю, звільняючи ресурси для смислової організації мовлення.

Важливу роль у знятті бар'єру відіграє також формування шаблонів дискурсивної реакції, які забезпечують передбачуваність і структурованість мовленнєвої взаємодії. Такі шаблони дозволяють мовцеві орієнтуватися не на окремі мовні одиниці, а на цілісні дискурсивні ходи, що значно знижує когнітивне навантаження. У дослідженнях Нормана Сегаловіца підкреслюється, що використання дискурсивних схем сприяє підвищенню комунікативної впевненості та стабільності мовлення [29, с. 118–125].

Основним механізмом подолання мовленнєвого бар'єру вважаємо перехід від контролю форми до контролю смислу. При цьому мовлення регулюється насамперед комунікативною метою та прагматичним ефектом, а не формальною коректністю кожного елемента. Такий перерозподіл контролю узгоджується з сучасними моделями мовленнєвого породження, у яких ефективна комунікація розглядається як результат оптимального балансу між точністю та смисловою релевантністю [21; 24].

Отже, зняття мовленнєвого бар'єру в сучасній англійській мові постає як динамічний когнітивно-комунікативний процес, що ґрунтується на автоматизації, дискурсивній організації та переорієнтації мовленнєвого контролю. У межах концепції комунікативних вимірів цей процес можна трактувати як інтеграцію когнітивного, прагматичного та дискурсивного аспектів мовлення, спрямовану на відновлення ефективної комунікації.

Однією з визначальних рис сучасної англійської комунікації є домінування *імпліцитних* смислів, що відновлюються адресатом не шляхом прямого декодування мовної форми, а через когнітивну інференцію. У сучасних прагматичних

дослідженнях ця ідея розглядається як розвиток класичного положення про те, що значення висловлювання не тотожне сказаному, а формується у взаємодії мовного матеріалу та контекстуальної інформації. У новітніх інтерпретаціях принципів наголошується, що імпліцитність є не побічним ефектом, а базовим механізмом ефективної комунікації, який дозволяє мінімізувати мовні зусилля за збереження когнітивної насиченості повідомлення [17, с. 41–48]. Контекст у цьому процесі виступає не фоном, а активним джерелом смислу. Сучасні когнітивно-прагматичні моделі виходять з того, що адресат постійно співвідносить висловлювання з попереднім дискурсом, ситуацією взаємодії та спільними знаннями, формуючи інтерпретацію шляхом інференційного висновку [7, с. 62–70]. Саме тому короткі або формально нейтральні висловлювання можуть набувати різного прагматичного навантаження залежно від контексту.

Імпліцитність особливо виразно проявляється в сучасній англійській мові через використання дискурсивних маркерів та оцінних конструкцій, які спрямовують інтерпретацію, не експлікуючи повного смислу. Наприклад, конструкція *That's interesting* у певному контексті може виражати зацікавлення, стриману критику або дистанціювання. Подібні випадки демонструють, що інференція є ключовим когнітивним механізмом, який забезпечує гнучкість і багатозначність комунікації.

Наведемо приклади імпліцитності та інференції. Так, у сучасній англомовній комунікації імпліцитність реалізується насамперед через дискурсивні формули, які не експлікують оцінку або позицію мовця безпосередньо, а спрямовують адресата до інференційного висновку. Наприклад, висловлювання *That's one way to look at it* формально фіксує можливість альтернативної інтерпретації, однак імпліцитно дистанціює мовця від запропонованої позиції, сигналізуючи її неповну прийнятність. Комунікативний ефект досягається не за рахунок прямого заперечення, а через когнітивну активацію сценарію «часткової згоди», що дозволяє зберегти кооперативність дискурсу.

Подібний механізм інференції спостерігається у висловлюванні *I'm not sure that's entirely accurate*, де формула сумніву не лише пом'якшує потенційну критику, а й перекладає відповідальність за інтерпретацію на контекст і спільні знання співрозмовників. Імпліцитний смисл такого висловлювання полягає у вказівці на наявність альтернативної, більш релевантної інтерпретації, яка, однак,

не артикулюється експліцитно. У цьому випадку інференція виконує функцію когнітивного мосту між висловленим і мається на увазі.

Висловлювання *It might be worth considering another option* демонструє характерну для сучасної англійської мови стратегію непрямого директивного впливу. Формально конструкція має рекомендаційний характер, проте її прагматичний ефект полягає в імпліцитному запереченні попередньої пропозиції як недостатньо оптимальної. Адресат реконструює цей смисл не з мовної форми як такої, а через інференцію, співвідносячи висловлювання з поточним дискурсивним контекстом.

Імпліцитність також реалізується через апеляцію до множинності можливих інтерпретацій, як у висловлюванні *That could be interpreted differently*. Тут мовна форма не містить жодної прямої оцінки, однак інференційно активує сумнів у коректності наявного тлумачення. Комунікативна стратегія полягає в делегуванні інтерпретаційної роботи адресатові, що є характерним для дискурсивних практик із високим рівнем когнітивної взаємодії.

Формула *I see what you're saying, but...* є типовим прикладом поєднання кооперативного сигналу з імпліцитною контраргументацією. Початкова частина висловлювання слугує маркером прагматичної солідарності, тоді як подальше розгортання, навіть за відсутності прямого заперечення, інференційно сприймається як відхилення від позиції співрозмовника. Таким чином, імпліцитність тут функціонує як інструмент балансування між збереженням комунікативної гармонії та реалізацією власного наміру.

Аналогічний механізм спостерігається у висловлюванні *I wouldn't go that far*, де відсутність експліцитної негативної оцінки компенсується інференційною реконструкцією меж прийнятності позиції співрозмовника. Мовець не заперечує висловлену ідею безпосередньо, однак окреслює когнітивну рамку, за межі якої вона, з його точки зору, виходить.

Нарешті, висловлювання *That's not exactly what I had in mind* ілюструє імпліцитне розмежування між очікуваним і реалізованим смислом. Формально воно фіксує невідповідність, однак прагматично сигналізує про необхідність перегляду або корекції попереднього дискурсивного ходу. Інференція в цьому випадку дозволяє адресатові самостійно реконструювати, у чому саме полягає розбіжність, що знижує ризик конфронтації та зберігає інтерактивний баланс.

Усі наведені приклади демонструють, що в сучасній англійській мові імпліцитність та інференція функціонують як повноцінні дискурсивні інструменти, які забезпечують гнучкість, ввічливість і когнітивну економію комунікації. Значення у таких випадках не кодується безпосередньо, а конструюється у процесі взаємодії мовної форми, контексту та когнітивних очікувань учасників комунікації, що повністю узгоджується з концепцією комунікативних вимірів сучасної англійської мови. До того ж, у всіх наведених прикладах експліцитний зміст є мінімальним, тоді як основне комунікативне навантаження формується через інференцію та контекстуальне співвіднесення.

Іншим фундаментальним когнітивним процесом, що визначає комунікативні виміри сучасної англійської мови, є *категоризація*, тобто спосіб організації досвіду в межах ментальних структур. У сучасних когнітивних дослідженнях ідеї фреймової семантики Ч. Філлмора отримали подальший розвиток, зокрема в аналізі того, як мовні одиниці активують концептуальні фрейми, що задають інтерпретаційні рамки для дискурсу [12, с. 15–22].

Фреймування в комунікації означає, що вибір певних лексичних і дискурсивних засобів спрямовує сприйняття ситуації, визначаючи, які аспекти події стають релевантними. У сучасній англійській мові це виявляється у використанні усталених лексико-дискурсивних шаблонів, які слугують когнітивними «якорями» для інтерпретації. Такі шаблони виконують подвійну функцію: з одного боку, вони структурують мовлення мовця, з іншого – полегшують когнітивну обробку для адресата, активуючи знайомі фрейми. Саме тому в сучасному дискурсі широко використовуються формули позиціонування, уточнення, переформулювання та метакоментаря.

У сучасній англомовній комунікації фреймування та категоризація реалізуються через дискурсивні формули, які не просто організують мовлення, а задають когнітивні рамки його інтерпретації. Такі конструкції виконують метакомунікативну функцію: вони сигналізують адресатові, як саме слід розуміти подальший або попередній зміст, і тим самим спрямовують процес смислотворення.

Формули на кшталт *From my point of view* або *The way I see it* слугують маркерами суб'єктивної перспективи, чітко локалізуючи висловлювану позицію в межах індивідуального когнітивного простору мовця. Їх використання активує фрейм

«особистої інтерпретації», знімаючи претензію на універсальність і водночас підвищуючи комунікативну прийнятність висловлювання. У когнітивному вимірі такі формули допомагають адресатові класифікувати інформацію як оцінну, а не фактологічну.

Інші конструкції, зокрема *What I mean is* або *To put it another way*, виконують функцію перефреймування, тобто корекції або уточнення вже заданого смислового простору. Вони сигналізують, що попередня вербалізація була недостатньо точною або потенційно двозначною, і спрямовують адресата до альтернативної концептуалізації того самого змісту. Таким чином, мовлення постає як динамічний процес уточнення фреймів, а не як лінійна передача готових значень.

Фреймування також активно реалізується через апеляцію до контексту, як у конструкції *In this context, it makes sense to...* Тут когнітивна операція полягає в обмеженні поля інтерпретації: мовець вказує, що релевантність висловлювання залежить від конкретної ситуаційної рамки. Значення не подається як абсолютне, а вбудовується в певний контекстуальний фрейм, що узгоджується з дискурсивною логікою сучасної англійської мови.

Конструкція *This raises the question of whether...* функціонує як інструмент категоризації дискурсу, переводячи його з площини тверджень у площину проблематизації. У когнітивному плані вона активує фрейм «відкритого питання», сигналізуючи, що смисл не є завершеним і потребує подальшої інтерпретації. Подібний ефект має й висловлювання *It depends on how you define the problem*, яке експліцитно вказує на залежність інтерпретації від попереднього категоріального вибору, тобто від того, в якій концептуальній рамці розглядається ситуація.

Формули *If we look at it from another angle* та *That's a different way of framing the issue* безпосередньо вербалізують процес фреймування, роблячи його об'єктом рефлексії. У таких випадках мовець не лише пропонує альтернативну інтерпретацію, а й усвідомлено позначає зміну когнітивної рамки, що є характерною рисою комунікативної зрілості в сучасному дискурсі. Значення тут конструюється не як даність, а як результат вибору між кількома можливими концептуальними моделями.

Нарешті, конструкція *This can be understood as...* виконує функцію узагальнювального фреймування, пропонує певну інтерпретаційну модель як найбільш релевантну в поточному дис-

курсі. Вона спрямовує адресата до категоріального осмислення явища, водночас залишаючи простір для альтернативних тлумачень, що відповідає принципам когнітивної гнучкості сучасної англомовної комунікації.

Наведені дискурсивні формули демонструють, що фреймування й категоризація в сучасній англійській мові реалізуються через стабільні лексико-дискурсивні шаблони, які виконують функцію когнітивних орієнтирів. У межах концепції комунікативних вимірів вони постають як інструменти управління інтерпретацією, що забезпечують узгодження смислу між мовцем і адресатом без надмірної експлікації та сприяють ефективності комунікації в умовах дискурсивної складності. Зазначені конструкції не додають нового фактологічного змісту, однак відіграють ключову роль у когнітивному структуруванні дискурсу, сигналізуючи спосіб інтерпретації та напрямок смислового розгортання. Інференція, імпліцитність, категоризація та фреймування, будучи важливими когнітивними механізмами сучасної англомовної комунікації, забезпечують ефективність мовлення за умов високої контекстуальної залежності та дискурсивної складності, а в межах концепції комунікативних вимірів постають як інтегральні компоненти когнітивно-дискурсивної організації мовлення.

У межах концепції комунікативних вимірів перекладний дискурс також доцільно розглядати як особливий тип комунікативного простору, у якому смисл не переноситься механічно між мовними кодами, а реконструюється відповідно до когнітивних, прагматичних і дискурсивних параметрів мови-реципієнта. Сучасні перекладознавчі підходи відмовляються від уявлення про переклад як формальну еквівалентність і дедалі послідовніше трактують його як інтерпретативну комунікацію, що відбувається між учасниками різних мовних і культурних систем.

З одного боку, перекладений текст розглядається як результат *комунікативної реконструкції*, а не як копія вихідного повідомлення. Згідно з функціонально-дискурсивними підходами, перекладач здійснює інтерпретацію комунікативного наміру, після чого відтворює його засобами іншої мовної системи з урахуванням адресата, жанру та дискурсивних конвенцій. У цьому сенсі переклад є вторинним, але автономним комунікативним актом, що має власні прагматичні параметри [16; 26]. У системі комунікативних вимірів перекладна реконструкція передбачає узгодження щонайменше п'яти рівнів: когнітивного (як кон-

цептуалізується зміст), прагматичного (який комунікативний ефект очікується), дискурсивного (які жанрові й текстові норми діють), нормативного (які стандарти прийнятні в мові перекладу) та соціокультурного (які фрейми є релевантними для адресата). Саме багатомірність цього процесу пояснює неминучість перекладних зсувів навіть за високого рівня лексико-граматичної відповідності.

З іншого боку, в перекладному дискурсі наявне *зміщення прагматичних акцентів*, яке виникає внаслідок відмінностей у способах реалізації ввічливості, модальності, оцінності та імпліцитності в різних мовах. Те, що в англійській мові реалізується через непрямі мовленнєві акти або пом'якшені формули, у мові перекладу може вимагати експлікації або, навпаки, редукації, щоб зберегти комунікативний ефект. Відтак, сучасні дослідження перекладної прагматики підкреслюють, що перекладач неминуче здійснює прагматичне переналаштування тексту, змінюючи розподіл експліцитного й імпліцитного смислу [4]. У межах комунікативних вимірів це означає, що переклад не лише передає інформацію, а й переорієнтовує прагматичну інтерпретацію, адаптуючи її до очікувань іншої дискурсивної спільноти.

Унаслідок перекладної реконструкції часто виникають т. зв. комунікативні втрати, пов'язані з неможливістю повного відтворення імпліцитних значень, культурних асоціацій або дискурсивних маркерів. У сучасному перекладознавстві такі втрати не розглядаються як помилки, а трактуються як об'єктивний наслідок міжмовної комунікації. Відповіддю на них стає компенсація, яка може реалізовуватися на інших рівнях тексту – лексичному, синтаксичному або дискурсивному.

Компенсаційні стратегії передбачають свідоме посилення або модифікацію певних елементів тексту з метою збереження загального комунікативного ефекту. Наприклад, втрата імпліцитної оцінності може компенсуватися додаванням дискурсивного маркера, а зниження прагматичної м'якості – зміною модальності. У системі комунікативних вимірів компенсація постає як механізм відновлення балансу між формою, смислом і прагматичним впливом. Подібне розуміння перекладу як інтерпретативної та когнітивно зумовленої комунікативної діяльності корелює з підходами, представленими в сучасних українських дослідженнях, де переклад розглядається в межах полілогу культур і дискурсивної взаємодії [1].

Отже, перекладний дискурс у сучасній англійській мові є невід'ємною складовою системи

комунікативних вимірів. Він функціонує як простір, у якому когнітивні, прагматичні та дискурсивні параметри мовлення підлягають переосмисленню й адаптації. Розуміння перекладу як комунікативної реконструкції дозволяє пояснити природу перекладних зсувів, прагматичних змін і компенсаційних стратегій, а також інтегрувати переклад у загальну модель сучасної англомовної комунікації.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що комунікативні виміри становлять ключову аналітичну категорію для осмислення функціонування сучасної англійської мови в умовах глобалізованої комунікації. Запропонований підхід демонструє, що мовлення не може бути адекватно описане виключно через структурні параметри мовної системи, оскільки реалізація смислу відбувається на перетині когнітивних, прагматичних, дискурсивних і соціокультурних чинників. Саме їх сукупність визначає ефективність комунікації та комунікативну прийнятність мовлення в конкретному контексті.

Сучасна англійська мова постає як гнучка когнітивно-дискурсивна система, чутлива до контексту взаємодії, комунікативної інтенції мовця та умов перекладної медіації. У межах концепції комунікативних вимірів мовна норма, варіативність, імпліцитність, фреймування та перекладні

зсуви розглядаються не як відхилення або побічні явища, а як закономірні прояви динамічної організації мовлення. Такий підхід дозволяє інтегрувати різноманітні мовні явища в єдину теоретичну модель, що відображає реальні процеси сучасної англомовної комунікації.

Отримані результати окреслюють низку перспектив для подальших наукових досліджень. По-перше, доцільним є поглиблений аналіз жанрових комунікативних вимірів, зокрема в межах академічного, медійного, професійного та міжкультурного дискурсів, що дозволить простежити специфіку реалізації комунікативних параметрів у різних типах текстів. По-друге, перспективним напрямом є корпусно-дискурсивні дослідження, спрямовані на емпіричне вивчення когнітивних і прагматичних механізмів мовлення на основі великих масивів автентичних текстів. По-третє, подальшого осмислення потребують перекладні когнітивні зсуви, зокрема механізми реконструкції смислу та компенсації комунікативних втрат у процесі міжмовної комунікації.

Загалом концепція комунікативних вимірів відкриває широкі можливості для міждисциплінарного аналізу мови як складного когнітивно-комунікативного явища та формує теоретичне підґрунтя для подальших досліджень сучасної англійської мови у глобальному контексті.

Список літератури:

1. Англійська мова і література у полілозі культур: когнітивно-комунікативний, синергетичний і перекладознавчий аспекти : монографія / авт. кол.: Т. В. Громко, О. М. Мітіна, Л. В. Панчук [та ін.] ; за заг. ред. Т. В. Громко. Одеса : Астропринт, 2024. 139 с.
2. Aijmer K. *Understanding Pragmatic Markers: A Variational Pragmatic Approach*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2013. 224 p.
3. Baddeley A. *Working Memory: Theories, Models, and Controversies*. *Annual Review of Psychology*. 2012. Vol. 63. P. 1–29.
4. Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. 3rd ed. London : Routledge, 2018. 344 p.
5. Baker M. *Translation and Conflict: A Narrative Account*. London : Routledge, 2010. 214 p.
6. Biber D., Reppen R. *The Cambridge Handbook of English Corpus Linguistics*. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 742 p.
7. Carston R. *Thoughts and Utterances: The Pragmatics of Explicit Communication*. Oxford : Oxford University Press, 2010. 418 p.
8. Carter R., McCarthy M. *Cambridge Grammar of English: A Comprehensive Guide*. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. 973 p.
9. Clark H. *Using Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 432 p.
10. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 584 p.
11. Evans V. *Cognitive Linguistics: A Complete Guide*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2019. 832 p.
12. Fillmore C. J., Baker C. *A Frames Approach to Semantic Analysis*. *The Oxford Handbook of Linguistic Analysis* / ed. by B. Heine, H. Narrog. Oxford : Oxford University Press, 2012. P. 313–339.
13. Grice H. P. *Logic and Conversation*. *Syntax and Semantics*. Vol. 3. New York : Academic Press, 1975. P. 41–58.
14. Halliday M. A. K. *An Introduction to Functional Grammar*. 2nd ed. London : Arnold, 1994. 434 p.
15. Hatim B., Mason I. *Discourse and the Translator*. 2nd ed. London : Routledge, 2014. 256 p.

16. House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. London : Routledge, 2015. 320 p.
17. Huang Y. Pragmatics. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2014. 424 p.
18. Hymes D. On Communicative Competence. Sociolinguistics / ed. by J. B. Pride, J. Holmes. Harmondsworth : Penguin, 1972. P. 269–293.
19. Langacker R. Essentials of Cognitive Grammar. Oxford : Oxford University Press, 2013. 272 p.
20. Langacker R. Foundations of Cognitive Grammar. Vol. 1. Stanford : Stanford University Press, 1987. 516 p.
21. Levelt W. J. M. A History of Psycholinguistics: The Pre-Chomskyan Era. Oxford : Oxford University Press, 2013. 704 p.
22. Levelt W. J. M. Speaking: From Intention to Articulation. Cambridge, MA : MIT Press, 1989. 566 p.
23. Levinson S. C. Pragmatics. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. 544 p.
24. MacIntyre P. D., Gregersen T., Mercer S. Positive Psychology in SLA. Bristol : Multilingual Matters, 2016. 336 p.
25. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. 3rd ed. London : Routledge, 2012. 336 p.
26. Pym A. Exploring Translation Theories. 2nd ed. London : Routledge, 2014. 216 p.
27. Saussure F. de. Course in General Linguistics / trans. R. Harris. London : Duckworth, 1983. 240 p.
28. Schäffner C. Discourse Analysis in Translation Studies. *Discourse Studies*. 2012. Vol. 14(5). P. 523–540.
29. Segalowitz N. Cognitive Bases of Second Language Fluency. New York : Routledge, 2010. 296 p.
30. Sperber D., Wilson D. Relevance: Communication and Cognition. 2nd ed. Oxford : Blackwell, 1995. 326 p.
31. van Dijk T. A. Discourse and Knowledge: A Sociocognitive Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 2014. 408 p.
32. Verschueren J., Östman J.-O. Pragmatics in Practice. Amsterdam : John Benjamins, 2012. 258 p.

Maistrenko L. V., Drapaliuk K. I., Starchyk O. O. COMMUNICATIVE DIMENSIONS OF CONTEMPORARY ENGLISH

The article is devoted to the theoretical conceptualization of the communicative dimensions of contemporary English in the context of intensive intercultural contacts, constant translational mediation, and discursive hybridization. It is argued that the description of English-language reality limited to formal and structural characteristics is insufficient, since meaning is constructed through the interaction of the speaker, the addressee, and the context and depends on cognitive processing, intentionality, and pragmatic adaptation. Special emphasis is placed on the internal tension between the normativity of Standard English, the variability of actual speech, and the translational transformation of meanings, which is intensified in translated discourse through the inevitable cognitive and pragmatic reconfiguration of the message.

On the basis of contemporary cognitive, pragmatic, and discourse-oriented approaches, the definitional problem of the term communicative dimensions is outlined and an authorial definition is proposed as a set of cognitive, pragmatic, discursive, and sociocultural parameters of speech that ensure the realization of communicative intention in a specific interactional context, taking into account normative regulation and translational mediation. It is shown that the speech barrier emerges as a cognitive-communicative breakdown caused by overload of working memory, excessive monitoring of form, and a gap between intention and the available means of verbalization; the mechanisms of overcoming it through the automatization of schemata and the reorientation of control toward meaning are substantiated.

Implicitness, inference, framing, and categorization are analyzed as discursive instruments of contemporary English, and translated discourse is outlined as a space of communicative reconstruction, shifting pragmatic foci, and compensation for losses. Prospects for further research are identified, including genre-based models of communicative dimensions, corpus-discourse studies, and the analysis of translational cognitive shifts. The illustrative material is presented through B2-level examples demonstrating pragmatic mitigation, contextual relevance, and metacommunicative management of interpretation.

Keywords: contemporary English, communicative dimensions, cognitive-pragmatic analysis, discourse, linguistic norm and variability, speech barrier, inference and framing, translated discourse.

Дата першого надходження статті до видання: 01.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.04.2026